

no-obrambnega dela že drugo polstoletje naša zaslužna CMD. Enako priznavamo in se zahvaljujemo za vse akcije v tej smeri tudi NO, Slovenski straži in Braniboru in z željo,

da pride med vsemi temi prej ali slej do združitve v eno skupno **narodno-obrambno organizacijo!** V tem vidim najboljšo pot naše narodne obrambe.

Rado Grum:

Gospodarski razmah sekcije

Rado Grum,
blagajnik JUU — sekcije Ljubljana.

Deklaracijska doba iz leta 1926, je igrala v naši organizaciji važno vlogo, ne samo v stanovsko idejnem pravcu, marveč tudi v gospodarskem pogledu, ker je bilo treba nastalim stanovskim idejem in smernicam, ki si jih je ustvarilo in začrtalo naše učiteljsko, dati tudi zdravo gospodarsko podlago.

Učiteljsvo se je namreč v tej dobi dobro zavedalo svojega položaja in stoji kot tako še danes neomajno na stališču, da je realizacija vsake stanovske ideje brez pravih gospodarskih temeljev skoro nemogoča ali pa je znatno otežkočena.

In zavedajoč se velikega pomena gospodarske okrepitve ter osamosvojitve svoje stanovske organizacije, je začela sekcija v tem duhu tudi svoje stanovsko delo.

Pred letom 1926. je bila sekcija v pogledu svojega gospodarskega in administrativnega poslovanja dokaj skromna in je bila v znatni meri deležna podpori Učiteljske tiskarne. Ta je organizacijo finansirala, ji dajala na razpolago dva brezplačna poslovna prostora, ves inventar ter je plačevala sekcijekega blagajnika in dve pisarniški moči. Na ta način je bila organizacija v pogledu stroškov znatno razbremenjena. Inventarja pa ni imela takrat nobenega.

Ko pa je leta 1926. prevzela sekcijo nova uprava, si je stavila za svojo prvo nalogo, urediti gospodarske prilike organizacije, jo gospodarsko osamosvojiti in ji na ta način

ustvariti zdravo ter trdno podlago za bodoče delo in za bodoči njen razvoj.

Uspehi tega smotrno načrtanega dela so se kmalu pokazali tako pri sekciji kakor tudi v sreskih društvih in z njimi vred v članstvu samem. Medsebojno administrativno delo z društvom je sekcija reorganizirala in je postavila s tem svoje gospodarsko delo na realna tla. Vsled tega se je takoj prvo poslovno leto promet sekcije znatno dvignil in je znašal v letu 1926./27. že din 1.831.916.—, dočim je znašal promet v l. 1925. komaj din 437.035.—. V naslednjih letih se je promet sukal v sledečih številkah:

Leta 1927./28. din 2.140.458'39, 1928./29. din 3.098.121'97, l. 1929./30. din 3.873.371'26, l. 1930./31. din 4.058.543'61, l. 1931./32. din 3.816.243'04, l. 1932./33. din 3.570.746'64, leta 1933./34. din 3.566.182'37, leta 1934./35. din 3.800.091'06, l. 1935./36. din 3.360.230'86, leta 1936./37. din 3.463.081'33, leta 1937./38. din 4.052.345'12, in je v letošnjem letu narasel celo na din 4.196.645'49.

Porast tega prometa je neposreden logičen odraz povečane delovne organizacije.

V 12 letnem razdobju so se vsled potreb, ki so nastajale v organizaciji, formirali pri sekciji razni stanovski odseki v svrhu podrobnega in specialnega dela, dalje je bilo treba skrbeti za primerne ter zadostne poslovne prostore in jih opremiti in poleg tega namestiti tudi tri pisarniške moči za opravljanje tekočih pisarniških poslov, ki jih pri sekciji sodelujoči tovariši ne zmorejo. Pri tej priliki naj omenim, da je nakupila sekcija v teku tega časa inventarja za din 53.289'—, kateri opremlja 8 poslovnih prostorov in je izvršila ta nakup polagoma brez proračunskih postavk, zgolj iz samih prihrankov.

Iz tega je razvidno, da je postopala sekcija v tem času svojega gospodarstva z dohodki in stroški skrajno gospodarstveno in ni kljub vedno naraščajočim zahtevam članstva in kljub ogromnemu razmahu organizacije, s katerimi je bilo združeno delo in z njim vred izvirajočimi stroški, zvišala članarine. Ta je znašala prvotno mesečno din 12'—, ki pa je bila pozneje zvišana na din 14'—, in sicer zaradi prispevka pevskemu zboru in podpornemu fondu. Tega poviška pa ne moremo smatrati kot povišanje dajatev sekciji, ker so ti prispevki namenjeni posebnim fondom in s posebnim namenom. Na ta način lahko trdimo, da je članarina še danes ista, kakršna je bila pred 12 leti, kljub temu, da izvršuje organizacija mnogo ogromnejše in odgovornejše delo v prid svojemu stanu, narodu in državi.

ne izvrši, vsemu učiteljsstvu draginjske doklade v izmeri 30 gl. (60 K). Toda na predlog poslanca V. Globočnika je dovolil učiteljem po 50 gl. a učiteljicam po 30 gl. Molče so sprejele učiteljice ta udarec z upanjem na pravično ureditev pri regulaciji plač. V tem času je priobčeval »Učit. tovariš« vrsto člankov »O uredbi učit. plač na Kranjskem«. Na štajerskem so bile razmere ugodnejše. Med drugimi članki je bil tudi članek, v katerem posveča pisec članka učiteljicam posebno poglavje in zaključuje, »da bi bilo nesmiselno dati učiteljici isto plačo kakor učitelju.« — Tudi »Spomenica«, ki jo je predložilo Slov. učit. društvo deželnemu zboru glede ureditve učiteljskih plač, temelji na osnovi, da učitelj in učiteljica nista enakopravna v pravicah, dasi izvršujeta enake dolžnosti. Tedaj se je v slov. učiteljici zbudila zavest samoobrambe. Enaka izobrazba, enako delo, enake dolžnosti zahtevajo enake pravice. Ako bi imele učiteljice v tedanji dobi trdno vero, da so njih zahteve v skupni stanovski organizaciji dovolj upoštevane in zaščitene, bi ne imele vzroka osnovati lastnega društva. Ker te vere ni bilo, zato so za dosego svojih pravic osnovale svoje društvo »Društvo učiteljice« v l. 1898. V tem društvu je sodelovalo mnogo učiteljic, ki pa so bile obenem še vedno članice učit. organizacije. Društvo učiteljic je delovalo polnih 33 let, dokler se ni pretvorilo v zadrugo »Dom učiteljic«. Prirejalo je predavanja, gospodinjske, socialne, higienske tečaje, nabiralo knjige, ustanavljalo po deželi knjižnice, sestavljalo načrte za žen. ročna dela, ustanovilo zavetišče za dijakinje mešč. in sred. šol. Kdo ne pozna tov. Janje Miklavčičeve in Vite Zupančičeve, ki sta si pridobili za to društvo največji zaslug, saj sta položili temelj društvu, na katerem se gradi bodoči »Dom učiteljic«, ki bo trajen spomenik tega dela.

V organizaciji se učiteljica tedaj radi ne enakopravnosti ni uveljavljala, ni bila upoštevana in si tudi ni znala priboriti pravic. Ob 10 letnici Zaveze vidimo, da učiteljice še niso imele svoje zastopnice v upravnem odboru Zaveze. Učiteljica je stala učitelju ob strani, zanašajoč se na njegovo delo in razumevanje. L. 1901. opazimo prvo učiteljico, ki je bila izvoljena za odbornico v upravnem odboru Zaveze. Bila je to tov. Vita Zupančičeva, tedaj učiteljica v Metliki. Druga zastopnica učiteljic je bila v l. 1909. izvoljena tov. Iva Sabadinova, učiteljica pri sv. Ivanu v Trstu. Bila je II. tajnica Zaveze. Pač pa so učiteljice vršile tajniške in blagajniške posle

pri sreskih društvih. Tudi v »Učit. tovarišu« so se le poredkoma oglašale. Po osvobojenju je dosegla borba učiteljsstva za svoje gnotne pravice velik uspeh. Učitelj je postal državni uradnik, z ureditvijo plač je bila priznana učiteljicam enakopravnost z moškimi tovariši. S tem je odpadel najvažnejši vzrok, ki je zbral učiteljice v lastno društvo. Umestna je ugotovitev, da so se učiteljice, ki so sodelovale v Društvu učiteljic, vedno bolj uveljavljale tudi v organizaciji in s svojim delom pripravljale pot poznejšim generacijam. V svobodni državi so učiteljice še bolj živo čutile potrebo vršiti čim uspešnejše svojo nalogo ter vsestransko koristiti svojemu narodu. Potreba po večji izobrazbi kmetijske mladine, po tesnejši zvezi šole z domom je poklicala v življenje kmetjsko gospodinjske nadaljevalne šole. Učiteljice so dobile v teh šolah novo torišče dela za napredek kmetijske mladine. Pri sekciji se je ustanovil odsek za to šolstvo. Medtem, ko se je to šolstvo v mariborski oblasti lepo razvijalo, je delo v ljubljanski oblasti počasi napredovalo. Za izobrazbo učiteljic so se prirejali gospodinjski tečaji, po sreskih društvih so se v to svrhu prirejale strokovna predavanja in uspehi ni izostal. V l. 1929./1930. je bilo v dravski banovini že 48 gospodinjskih šol. Vdile so jih učiteljice, ki so se z ljubeznijo in požrtvovanjem oprijele tega dela. Kot priloga »Učit. tovariša« je začela izhajati »Prosveta« kot glasilo za organiziranje prosvetnega dela učiteljsstva in šole med narodom. V »Prosveti« so sodelovale tudi učiteljice. Pri duhovni graditvi organizacije na stanovski podlagi so sodelovale tudi učiteljice, zajela jih je deklaracija in usmerila njih delo v organizaciji. V l. 1926. so imele učiteljice svojo zastopnico v upravnem odboru sekcije, tov. Godec Marjijo. Časi, ko so tovariši učitelji nosili skoro vso težo organizacijskega dela, so izginjali, nasploh so se izraznavala, z razumevanjem sta stala učitelj in učiteljica povsod in v vsem eden poleg drugega, mnoga vprašanja so se ob skupnem sodelovanju vseh povoljno reševala, pristrčnost in tovarištvo je prineslo v organizacijo novo življenje. Za izpolnitev učiteljske samoizobrazbe so se prirejali samozobraževalni tečaji, ki so se jih učiteljice pridno udeleževale. Po deželi so se ustanovljali krožki za učiteljice in dekliski krožki za odrasla dekleta, ki so jih vodile učiteljice. Vsestransko je bilo delo učiteljice izven šole, a vse to delo je bilo širši javnosti neznano, kajti učiteljica v javnosti ni nastopala, dobro je poznala vzroke svoje neaktivnosti, vedela je, da je bila njena vzgoja ozkosrčna, nepripravljena za življenje je stopila v življenje, zavedala se je svoje politične brezpravnosti, organizacija kot taka pa je tudi ni znala pritegniti k sodelovanju. Tov. Godec M. piše l. 1927.: Porazno je za nas razmerje med delegati na pokrajinski skupščini. Organiziranih je 2700 članov, med temi je preko 1800 učiteljic. Na skupščini je bilo od 110 delegatov 10 učiteljic, ki so zastopale 1800 članic. Zares porazno! Splošna gospodarska kriza je globoko posegla tudi v učiteljski stan ter oškodovala zlasti učiteljice za mnoge pridobljene pravice prejšnjih let. Zmanjšanje prejemkov, odprava drag. doklad poročenim učiteljicam, odvzetje stanarine in kuriva, uredba o celibatu, zapostavitve pri imenovanjih in napredovanjih itd., to so bila pereča vprašanja, ki so zadevala učiteljico ne le kot učiteljico ženo, tem bolj kot mater, gospodinjo. Ta vpra-

Pomagaj svojemu otroku,
da ohrani kolikor mo-
goče dolgo prve zobe!

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

šanja so zahtevala vso aktivnost, vsestransko sodelovanje in enotnost dela vsega članstva v dosego izgubljenih pravic. Ta težak položaj je primoral učiteljico, da je nastopila v javnosti za dosego svojih pravic. Zainteresirani tovariši za delo v organizaciji, zbuditi stanovsko zavest, jih pritegniti k intenzivnejšemu sodelovanju je bil namen odseka učiteljic, ki se je ustanovil pri sekciji po sklepu banovinske skupščine l. 1936. Zanimanje tovarišic se je dvignilo, saj so občutile same, da je treba večkrat krepko zagovarjati in braniti svoje pravice ter dvigniti glas za zboljšanje svojega položaja v materialnem, moralnem in pravnem oziru. Vsem je ta doba blizu, živimo in delamo v njej. Zato ne bom podrobneje opisovala uloge, ki jo sedaj vrši slovenska učiteljica v učiteljski organizaciji. Poročilo o delu je podano v tajniškem poročilu za letošnjo banovinsko skupščino. Ako omenim še, da ima učiteljica svoje zastopnice v upravnem in nadzornem odboru sekcije, da zavzema že več let I. podpredsedniško mesto, da je število delegatov na naših skupščinah od leta do leta večje, da sodelujejo učiteljice v vseh odsekih sekcije, v odborih sreskih učit. društev kakor tudi v odborih naših gospodarskih in socialnih ustanov, da se udeležujejo v lepem številu pri Učiteljskem pevskem zboru, Učiteljskem pokretu in šolskem radiu, da ima naš tisk: »Popotnik«, »Učiteljski tovariš«, »Naš rod« stalen krog sotrudnic, sem skušala podati v obrisih delo slov. učiteljice v učiteljski organizaciji.

Poseben članek bi bilo potrebno napisati o delu slov. učiteljice, zlasti one na deželi, ki ga vrši izven organizacije na vseh mogočih področjih, kjer vidi in spozna potrebo dela in sodelovanja.

Enotnost gledanja organiziranega učiteljskega dela je poživila delo v organizaciji in pritegnila k sodelovanju večino slov. učiteljic. V tem delu in s tem delom bomo pridobivali vedno večje vrednote, ki bodo koristile stanu, šoli, narodu in domovini.

Francka Završan:

Učiteljica v učiteljski organizaciji

Francka Završan,
podpredsednica JUU — sekcija Ljubljana.

Važno in potrebno je, da ob 50 letnici učiteljske organizacije premislimo, v koliko in na kakšen način je slovenska učiteljica prispevala k notranji zgraditvi te organizacije. Pol stoletja dela — je dolga doba. Ko je »Učiteljski tovariš« obhajal 50 letnico, je bil v njem objavljen članek: »Učiteljice in 50 letnica Tovarišev«, v katerem je zapisano: »Učit. Tovariš« je imel vedno dovolj posla, dovolj gradiva o vsem, le o delovanju učiteljic je trdovratno molčal. Zakaj? Ker baš o tem ni imel žal — kaj poročati. Ali po 50 letih je vendarle čas, da pridemo tudi učiteljice z delom na dan.« Vprašamo se, ali je bilo res v vseh 50 letih delo slov. učit. zaprt med štiri šolske stene, ali ni imela slov. učiteljica nikakih zahtev, stremiljen in je bila v vsem in povsod enakopravna? Na ta vprašanja ne moremo dati pritrdilnega odgovora. Dejstvo je, da je bilo številno razmerje učiteljev in učiteljic povsem drugačno in so prevladovali učitelji. Aktivnost in solidarnost, ki sta važna pogoja vsake stanovske organizacije, nista bila dovolj razvita, zato so bile zahteve v polklicu ločene, primanjkovalo je stanovske zavesti, ki naj bi se izraževala na zunaj v enakopravnosti dolžnosti in pravic. Plače učiteljev in učiteljic niso bile enake. V l. 1897. so se regulirale učiteljske plače. Finančni odsek je predlagal za čas, dokler se regulacija plač

Alojz Hreščak:

Učiteljski pokret

Alojz Hreščak.

Organizacija slovenskega učiteljskega stopa letos v štirinajsto leto, odkar je v smislu »Deklaracije« iz leta 1926. preusmerila pojmovanje o svojih nalogah. Na svoji širini je s tem brez dvoma pridobila, kajti v njej je bilo poslej prostora za vsakega učitelja, ki se zaveda vsaj te dolžnosti, da mora prispevati svoj delež borbe za pravice in koristi stanu. V tem edinem pogledu lahko govorimo, da pomenja ta številčna okrepitev organizacije tudi njeno poglobitev. Ideološki strnjenoosti svojega članstva se mora pa zgolj stanovsko usmerjena organizacija nujno odpovedati že zaradi eminentno demokratične osnove, na kateri temelji. Te šibke strani enotne stanovske smeri se je slovensko učiteljsko živo zavedalo že takoj od začetka, zato je marljivo iskalo poti, kako bi uravnovesilo ta nedostatek svoje organizacije. Niti trenutek ni bilo v dvomu, da njegova organizacijo ne sme biti samo ozkosrčno kruhoborsko združenje enega izmed tolikih narodnih stanov, ampak da zavzema učiteljsko v vsaki državi izredno važno stališče. Vsakočasen gospodarski in kulturni napredek naroda je ozko povezan s

pravi razumevanjem in delavnostjo njegovega učiteljskega. Iz njegovih vzgojnih in kulturnih konceptov izhaja naraščaj, ki mu pripada naloga oblikovanja nadaljnje narodne usode. To nad vse odgovorno poslanstvo učiteljskega v narodnem občestvu nalaga tudi njegovi organizaciji posebne dolžnosti, ki se jim ne more odpovedati, če se noče usodno izolirati od ljudstva, čigar kulturna višina in gospodarsko stanje bistveno vplivata tudi na usodo in pomen učiteljskega samega. Sistem učiteljskega dela v šoli in izven nje med narodom mora biti zato važen problem vsake učiteljske organizacije, ki noče postati suha veja na narodnem telesu.

Ker so pa vsa vzgojna in kulturna vprašanja vsaj v svojih končnih smotrih odredjena po ideoloških vidikih, mora učiteljska organizacija nujno s tem računati. Pri sistemizaciji zlasti učiteljskega izvenšolskega dela mora iskati tistih osnov, ki tvorijo ideološko nevtrarno področje, če noče priti v protislovje s svojo deklaracijsko smerjo.

Po eni strani med šolo nujnosti smotrne organizacije izvenšolskega dela, po drugi strani pa med Karibdo meja, postavljenih ji po zgolj stanovski liniji, mora iskati organizacija tako obliko tega dela, da se izogne vsem nevarnim kočljivostim. Jasno je na prvi pogled, da je treba izhajati pri taki sistemizaciji samo iz dejanskih potreb ljudstva, ki se dajo nesporno ugotoviti kljub vsem ideološkim razlikam posameznih kulturnih javnih delavcev.

Ta kriterij je bil organizaciji odločilen že leta 1932., ko je sprejela program in metodo učiteljskega izvenšolskega dela na našem podežlju ter skušala sistemizirati to delo v »Klubu prijateljev vaše kulture«, v popolnoma neobveznem pristanku posameznih, na takem delu zainteresiranih svojih članov.

Ker potrebujejo tovrstni pokreti brezpo-

tremi leti sekcijki odsek »Učiteljski pokret«. Naloge tega odseka so se določile takole: 1. da propagira med učiteljstvom potrebo proučevanja pedagoških in socialnih razmer otroka in socialnega ter kulturnega miljeja službenega kraja; 2. da daje za to delo potrebno iniciativo in navodila; 3. da skrbi, da se z doseženimi dognanji prilagodi delo v šoli in 4. da daje smernice za delo izven šole, ki naj ustrezajo ugotovljenim potrebam kraja.

Delo po smernicah Učiteljskega pokreta je docela prostovoljno; vodi ga upravni odbor sekcije po posebnem odsekovem odboru.

S poslovnim letom 1937/1938. je postala priloga Učiteljskega tovariša »Prosveta« glasila Učiteljskega pokreta ter zavzela kot tako uvaževano mesto v stanovskih publikacijah. V dveh letih svojega sistematičnega dela so anketirali pokretaši mnogo tisoč slovenskih otrok ter priobčili rezultate svojih raziskavanj v »Prosveti«.

Miloš Verk:

Delo učiteljske organizacije za kmečko in gospodinjstvo nadaljevalno šolstvo

Miloš Verk,

podpredsednik sekcije in predsednik Učiteljskega društva Šmarje.

Ze od vseh početkov ima naša organizacija poleg stanovskega tudi nacionalni značaj. Saj se je sama ločitev učiteljskih vrst na bivšem Stajerskem izvršila vprav iz razloga, da uveljavljajo vzporedno borbo; poleg dela za stanovske koristi tudi organizirano in premišljeno delo v korist širšim plastem naroda. V dobi narodnega prebujenja in taborov je bilo učiteljstvo med prvimi, če ne morda prvi stan, ki se je v celoti oprijel dela za narodno samozavest in gospodarski napredek do takrat tlačene in nekega naroda.

Mestne in trške šole so bile v dobi ustanavljanja nacionalnih učiteljskih organizacij za naše učiteljstvo nedostopne, rezervirane za tuj element in posvečene raznarodovanju. Logična posledica tega sistema je bila, da se je vse narodno delo učiteljstva koncentriralo le na podeželje, na kmetijski stan. Tu je bilo edino torišče dela, tu so bili edini, a tem vidnejši uspehi.

Organizirano učiteljstvo — in takrat je pomenilo: biti organiziran, biti nacionalist — je ravno v svoji organizaciji črpalo pobude in sposobnosti za delo med narodom. Posameznik ne tvega, obupa, delo se izgubi. Analizirala naša organizacija pa dokazuje, da so vprav voditelji organiziranega učiteljstva bili istovrstno najboljši delavci za napredek naroda in pospeševalci njegovega blagostanja. To delo je bila bojna fronta na dve strani. Boj proti temi neznanja, še bolj boj proti vladajočemu sistemu, ki je imel interes na tem, da ostanejo gotovi narodi v duševni temi in gospodarski zavisnosti. Ako se še danes narod spominja svetlih primerov učiteljskega dela za kmeta, je to vendar znak, da so delali tudi drugi učitelji, četudi ne vsi z enakim uspehom, bolj nekako kot posamezniki sposobnejši in kot njihovi iskreni tovariši. Tovarištvo

Tako smo dobili izredno zanimive podatke o stanovanjskih razmerah šolskega otroka, o njegovi obleki, telesni zaposlenosti ter o njegovem telesnem razvoju. Vsi ti podatki kažejo v jarki svetlobi gospodarsko in socialno strukturo našega naroda ter dajejo že zdaj prizadevnemu učiteljstvu v roke zanesljiv kompas, kje mu je zastaviti z intenzivnim izvenšolskim delom. Poleg tega pa se bo zbrani material lahko učinkovito porabil za prepotrebne reforme šolskega dela in učnih načrtov. Do sedaj se je mogla staviti taka zahteva le iz splošnih mladinoslovnih in socialnih študij, ki pa niso prepričevalna vse dotlej, dokler se ne nanašajo na naše domače razmere. Z delom Učiteljskega pokreta je storjen prvi sistematičen začetek proučevanja naših slovenskih razmer, zato nimamo vzroka dvomiti, da bodo njegovi izsledki našli v vseh odločilnih činiteljih našega šolstva ter vse slovenske javnosti najučinkovitejši odmev.

Josip Ambrožič,

predsednik odseka za nadaljevalno šolstvo.

ustanovitvi obrtno-nadaljevalnih šol, temveč je predlagala tudi način, kako naj bi se te šole upravljele. Predlogi in resolucije so imeli uspeh.

Razvoj strokovno-nadaljevalnega šolstva je bil sicer počasen, vendar je začetek in napredek viden. Nadzorstvo nad šolstvom so vodili na Dunaju, toda nadzorniki po naših deželah, zlasti na Kranjskem so bili večinoma ljudje slovenskega mišljenja, pokolenja, prijatelji in pospeševalci našega, doma vzgojenega obrtniškega stanu in njegovega naraščanja.

Kot velik prijatelj, strokovnjak in za napredek obrtno-nadaljevalnih šol zelo vnet nam je znan pok. ravnatelj Ivan Subic. Oral je ledino in dosegal v takratnih prilikah lepe uspehe, učiteljska organizacija pa je na svojih zborovanjih povsod poudarjala nujnost ustanovitve strokovno nadaljevalnih šol, dajala smernice in pobudo javnosti, ki ni nikdar dovolj poznala važnosti in koristi, ki jo ima narod, ako se hoče osamosvojiti od vsakega tujega vpliva tudi v obrtu.

Ob začetku svetovne vojne smo imeli Slovenci že lepo število obrtnih nad. šol. Bili smo nasproti drugim sosedom še vedno začetniki, vendar je bil uspeh in napredek dosežen s pomočjo učiteljstva in njegove organizacije.

Med vojno so šole po večini prenehale z delom in tudi nadaljevalnemu šolstvu ni vojna prizanesla. Po osvobojenju so prihajali zopet glasovi iz vrst organiziranega učiteljstva po ponovni otvoritvi obrtnih nadaljevalnih šol. Zlasti v Ljubljani smo na raznih učiteljskih zborovanjih zahtevali njihovo reorganizacijo. Ker se je vsled povoljne gospodarske konjunktore dvignilo število vajencev na 3-4 kratno predvojno stanje, je primanjkovalo izprašanih učiteljskih moči; nihče se ni toliko zanimal za obstoj in napredek tega šolstva kot osnovnošolsko učiteljstvo. Na nekem učiteljskem zborovanju v Ljubljani je izjavilo učiteljstvo, da prevzame pouk brezplačno toliko časa, da bodo oblasti uredile gmotno vprašanje. Večina ostalih intelektualcev pa se je branila dela in se tudi ni brigala za maleda, socialne zaščite, umstvene in strokovne naobrazbe potrebnega vajenca.

Nekaj let pred svetovno vojno so v Ljubljani izselili vse obrtno-nadaljevalne šole iz takratne realke v osnovno-šolska poslopja, kjer gostujejo vajenci in vajenke še danes. Vzporedno s kulturnim gospodarskim in socialnim delom učiteljskih društev po deželi,

v mestih in v industrijskih središčih je raslo po vojni zanimanje za pouk vajencev. Lahko tedaj poudarimo, da je učiteljska organizacija s požrtvovalnostjo slovenskega učiteljstva postavila idejno, pravno in materialno temelje obrtno-nadaljevalnemu šolstvu, seveda v skladu in s sodelovanjem ostale javnosti, ki je vselej več ali manj ugodno reagirala na klice organiziranega učiteljstva.

Obrtno nadaljevalno šolstvo je bilo in bo gojenec učiteljske organizacije in lastnina ter interes učiteljstva, organiziranega v JUU.

Kakšne načrte ima JUU v bodočnosti? Vedno hoče podpirati stremenje mero-dajnih činiteljev, da bo vajenec deležen moralne vzgoje in praktično izvežban v svoji stroki. Kot pomočnik in mojster bo v svoji stroki napredoval le tedaj, če se bo teoretično izobrazil v strokovno-nadaljevalnih šolah, praktično pa v delavnicah, urejenih v samostojnih šolskih zgradbah. Pogoji za moralni podvig našega naraščanja ter za teoretično in praktično izobrazbo mora biti: pedagoško didaktična izobrazba vseh učnih moči. Ljudsko-šolski učitelji bodo še nadalje ostali najboljši vzgojitelji vajencev, ker spadajo ti vajenci že po zakonu o ljudskih šolah tudi po dovršeni ljudsko-šolski dobi v delokrog učiteljevega dela pri narodovem izobraževanju. Kljub temu, da postavlja uredba o organizaciji strokovno nadaljevalnega šolstva učitelje ljudskih šol na zadnje mesto, bo JUU še nadalje sodelovalo pri nadaljnji spopolnitvi te panoge naše prosvete z zahtevo po spremembi onih členov uredbe o organizaciji strokovno-nadaljevalnih šol, ki postavljajo učitelje ljudskih šol v neprikladen in nezaslužen položaj. Dasi je uredba o organizaciji strokovno-nadaljevalnega šolstva vsaj deloma uredila pravni in materialni položaj vsega učiteljstva na teh šolah, bo dolžnost vseh učiteljskih društev, da vzbudijo med občinstvom zanimanje za obrtniški stan, pri vajenčevih starših pa pobijajo mnenje, da je obrt nekaj manj vrednega in da je vajencu kazen za to, ker se ni hotel učiti.

Iz šolske prakse nam je znano, da posejajo obrtno-nadaljevalno šolo še vedno v veliki večini učenci z dovršeno osnovno šolo in prav malo z višjo predizobrazbo; zato potrebujejo vajenci učiteljev-pedagogo, ki jim znajo vsako novost metodično razložiti; pri pouku na obrtnih nadaljevalnih šolah pa ne rabijo učenjakov. Ves postopek pri pouku moramo prilagoditi učenčevi individualnosti.

Zahteve učiteljstva so še sledeče:

Vse stroške obrtnih nadaljevalnih šol naj prevzame banovina, ker mnoge občine ne zmorejo prevelikih davkov. Pomoč države, trgovske in obrtne zbornice, industrije je nujno potrebna. Vse strokovno-nadaljevalne šole naj se diferencirajo po strokah, ako je mogoče. Povsod naj se otvorijo razni specialni tečaji za vajence in vajenke. Omenjene zahteve je treba poudarjati na vseh letnih banovinskih in državnih skupščinah, ako hočemo, da bo to šolstvo napredovalo tako, kakor je želja organiziranega učiteljstva in mero-dajnih činiteljev.

Uradno vodi, ureja in nadzoruje obrtne nad. šole v dravski banovini z veliko požrtvovalnostjo in s podrobnim zanimanjem inšpektor g. M. Presl. Ako upoštevamo gospodarski, kulturni in socialni položaj našega ljudstva po vseh delih naše ožje domovine, vidimo, da so želje organiziranega učiteljstva in vseh v poštev prihajajočih ustanov po napredku tega šolstva utemeljene, akoravno zahteva organizacija obrtnih nadaljevalnih šol mnogo napora in truda. Učiteljstvo in njegova organizacija rada tudi nadalje sodelujeta pri spopolnjevanju strokovno-nadaljevalnega šolstva.

Vinko Rupnik:

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“

Vinko Rupnik.

Zgodovina slovenskega učitelja je od svojega početka tesno povezana z našo glasbeno zgodovino. Mnogo je bilo učiteljev, ki so uspešno orali na našem glasbenem polju in ki so postavljali temelje naši glasbi. Še danes gradi in dviga učiteljstvo z vso nesebičnostjo in požrtvovalnostjo našo glasbo, predvsem našo pevsko umetnost. Vidna učiteljska institucija, ki se je postavila v službo slovenske pevске umetnosti, je Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«.

Učiteljski pevski zbor je rodila potreba po udeleževanju učiteljskega stanu na polju slovenske glasbene kulture: gojiti in širiti slovensko, jugoslovansko in slovansko narodno in umetno pesem, delovati za povzdigo mladinskega petja in petja v šoli ter vzgajati učitelje - pevovodje. To potrebo je slovensko učiteljstvo imelo za tako aktualno, da je leta

1927. na skupščini v Kranju sprejelo sklep, s katerim se je zavezalo tudi gmotno podpirati svoj stanovski pevski zbor. S tem je Učiteljski pevski zbor prevzel važno misijo, ki ustreza slovesu učitelja - pevca, nalogo, ki jo rešuje v zadovoljstvo naše glasbene javnosti in učiteljskega stanu; slovensko učiteljstvo pa je s svojo obvezo dokumentiralo svoje najgloblje razumevanje za kulturne potrebe našega naroda, posebno za pevsko kulturo, za katero žrtvuje toliko kakor noben drug stan.

Preden pričnemo ocenjevati delo UPZ za naš učiteljski stan, moramo primerjati razmere, v katerih deluje, z razmerami vseh ostalih pevskih druščin. Naleteli bomo na specifične težkoče, ki so vsem ostalim pevskim edinicam malo ali pa celo povsem neznanne. Ze sama sestava zbora — članstvo službuje po različnih krajih naše banovine — in način izvajanja pevskih tečajev (tri, štiri, pet in večdnevni tečaji ob praznikih in počitnicah po 6 do 8 ur dnevno) povzročata največje pogoje za uspešno društveno delovanje in zahtevata od članstva fizičnih in gmotnih žrtev, od odbora pa načrtnega dela in smotne finančne politike, da vzdrži zbor v ravnovesju. V prvih letih svojega obstoja je UPZ prirejal samo koncerte in pevске turnee, kasneje pa je zgolj iz potrebe posegel tudi po vsem delu, s katerim se lahko dvigne naša mladinska glasba in poveča kader učiteljev - pevovodij. S tem se je povečal njegov delokrog, povečali so se pa tudi izdatki.

V teku svojega 14-letnega obstoja je imel UPZ nad 100 glasbenih prireditelj doma in v inozemstvu. Na svojih koncertih in koncertnih turnejah ni samo propagiral lepoto naše pesmi, temveč je odpiral pota slovenskemu, oziroma jugoslovanskemu učiteljstvu, prikazoval njegovo delo za narodno kulturo, poglabljal tovariške odnose, krepil njihove vezi ter širil idejo medsebojnega spoznavanja, spoštovanja in bratstva. Že ob 10-letnici UPZ je napisal pokojni slovenski skladatelj prof.

Josip Ambrožič:

Učiteljska organizacija in strokovne nadaljevalne šole

Zahteve učiteljstva in njegove stanovske organizacije po razmahu strokovno-nadaljevalnih šol segajo daleč nazaj v prejšnje stoletje. Takoj po zakonitvi novega avstrijskega zakona o ljudskih šolah leta 1869. se je zavzelo takratno učiteljstvo na svojih javnih zborovanjih za ustanavljanje in določilo svoje stališče za ureditev strokovno-nadaljevalnih šol, poudarjajoč, da se bo začela mala obrt lepše razvijati in laže tekmovati s tujimi proizvedli šele takrat, ko bo naš obrtnik na tisti stopnji umstvene in strokovne izobrazbe, na kateri so njegovi tovariši v drugih industrijsko razvitih deželah. Temeljita strokovna izobrazba je temelj uspešnemu delu obrtniškega stanu. V ta namen nam je treba poleg strokovnih šol tudi obrtno nadaljevalnih, — Tako učiteljska organizacija.

Razvoj teh vrst šolstva je bil zelo počasen, ker ni imela tuja nam oblast dovolj zanimanja za napredek strokovno-nadaljevalnega šolstva; saj so se morali takratni mojstri in sploh obrtniki nadalje izobraževati v raznih tečajih izven ožje domovine ter posecati

razstave in zavode na Dunaju, kjer je bilo takrat že nekaj takih šol.

Te nedostanke je izprevidela tudi Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev, zato je na glavni skupščini v Trstu 1891. razpravljala o temi: **Važnost obrtno-nadaljevalnih šol.** Največ zaslug si je bil v tem pogledu pridobil pok. Iv. Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem, ki je podal tudi referat s sledečo resolucijo: Na vsaki tri- in večrazrednici, kjer se peča prebivalstvo z obrtno, naj se bo gmotni obstoj zagotovljen, osnuje obrtno-nadaljevalna šola. Dodatno k referatu in resoluciji je govoril tudi nadičitelj Vojteh Ribnikar s predlogom: **Zaveza naj dožene, kdo bo plačal šolstvo?**

Leta 1892. je na glavni skupščini Zaveze v Kranju poročal ravnatelj Ivan Lapajne: **O nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol s predlogom in z zahtevo, da naj se nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol izroči šolnikom, ki so zmogni slovenščine.**

Kakor vidimo, iz navedenih poročil, je učiteljska organizacija sodelovala ne samo pri